

GİRİŞ

Coğrafiyanın predmeti, vəzifələri, sahələri, digər elmlərlə əlaqəsi və insanların həyatında əhəmiyyəti

Yer haqqında coğrafi biliklərin inkişaf mərhələləri

Materik və okeanların tədqiqat tarixi

Coğrafi kəşflərdən tədqiqatlara doğru

Azərbaycanda coğrafiya elminin inkişafı

YER SƏTHİNİN TƏSVİRİ

Miqyas

Şərti işarələr

Üfüqün cəhətləri, azimut

Relyefin kartoqrafik təsviri. Nisbi və mütləq hündürlük. Horizontallar

Plan və planaalma

Yerin forma və ölçüləri. Qlobus

Coğrafi qütblər, ekvator, meridian və paralellər. Coğrafi koordinatlar

Coğrafi xəritələr

Coğrafi xəritələrdə təhriflər. Kartoqrafik proyeksiyalar

Kartoqrafik təsvirlərin oxşar və fərqli cəhətləri

Xəritələrin təsnifatı

Xəritələrdə məsafələrin və sahələrin hesablanması

Kartoqrafik tədqiqat metodları

Xəritələrdə təsvir üsulları

Kartoqrafik təsvirlərin vizual, kartometrik və qrafik təhlili

Təsərrüfat sahələrinin yerləşməsinin xəritələrə əsasən təhlili

Coğrafi informasiya sistemləri (CİS)

YER SƏMA CİSMİDİR

Kainat və Günəş sisteminin yaranması

Yer maqnetizmi və Günəşin Yerə təsiri

Yerin Günəş ətrafında hərəkəti və onun coğrafi nəticələri

İşıqlanma qurşaqları

Yer səthində günəş şüalarının düşmə bucağı və Günəşin görünmə vəziyyətinin dəyişməsi

Yerin öz oxu ətrafında hərəkəti və onun coğrafi nəticələri

Yerli vaxt və saat qurşaqları

YERİN İNKİŞAF MƏRHƏLƏLƏRİ VƏ DAXİLİ QURULUŞU

Yerin planetar və geoloji inkişaf mərhələləri

Yerin daxili quruluşu. Yer qabığı və onun tipləri. Litosfer

Yer qabığını təşkil edən süxurlar və faydalı qazıntılar

Litosfer tavaları. Qədim quru və su sahələri

Geosinklinalar və platformalar

Əsas dağəmələgəlmə mərhələləri

Tektonik proseslər. Zəlzələ, vulkan və qeyzərlər

YER SƏTHİNİN RELYEFİ

Relyef əmələgətirən amillər. Morfostruktur və morfoskulptur anlayışları

Relyef formalarının təsnifatı: dağlar və düzənliklər

Okean dibinin relyefi. Ekzogen mənşəli relyef formaları

Materiklərin geoloji quruluşu, relyefi və faydalı qazıntıları

AZƏRBAYCANIN GEOLOJİ VƏ GEOMORFOLOJİ QURULUŞU

Azərbaycanın tektonik zonaları, geoloji quruluşu və faydalı qazıntıları

Azərbaycan ərazisində endogen və ekzogen mənşəli relyef formaları

ATMOSFER

Atmosferin yaranması, tərkibi və quruluşu

Günəş radiasiyası, onun növləri və Yer kürəsində paylanması

Havanın temperatur rejimi: orta sutkalıq, orta aylıq, orta illik temperaturlar. Temperatur amplitudu

Temperaturun üfüqi və şaquli istiqamətlərdə dəyişməsi. Temperatur inversiyası. İstilik qurşaqları

Atmosfer təzyiqi, onun hündürlükdən və havanın temperaturundan asılı olaraq dəyişməsi. Təzyiq qurşaqları

Küləklər və onların əsas növləri. Külək gülü. Siklon və antisiklonlar. Təhlükəli meteoroloji hadisələr

Atmosferdə su. Nisbi və mütləq rütubətlik. Buxarlanma, buxarlanma qabiliyyəti və rütubətlənmə əmsalı

Atmosfer yağıntıları, onların növləri və paylanması

Hava kütlələri və atmosfer cəbhələri

İqlim qurşaqları

Materiklərin iqlimi

Azərbaycanda günəş radiasiyası və havanın temperaturu

Azərbaycan ərazisinə daxil olan hava kütlələri. Yerli hava dövranı

Azərbaycanda yağıntıların paylanma xüsusiyyətləri. Buxarlanma qabiliyyəti

Azərbaycanın iqlim tipləri

Dünyanın aqroiqlim ehtiyatları. Fəal temperaturların cəmi

Qlobal iqlim dəyişmələri

HİDROSFER

Hidrosferin yaranması və inkişafı

Təbiətdə suyun dövranı

Dünya okeanı və onun hissələri: dənizlər, körfəzlər, boğazlar

Dünya okeanında quru hissələri: materiklər, adalar, arxipelaqlar, yarımadalar, bərzəxlər

Okean sularının fiziki və kimyəvi xüsusiyyətləri

Okean dərinliklərinin ölçülməsi

Okean sularının temperaturu, duzluluğu, şəffaflığı, onların üfüqi və şaquli istiqamətlərdə yerdəyişməsi

Okeanda suyun hərəkəti: külək dalğaları, sunami, qabarma və çəkilmə, okean

cərəyanları və onların iqlimə təsiri

Okeanların canlı aləmi və sərvətləri

Dünya okeanından istifadə və onun çirklənməsi

<p>Quru sulari və onların növləri</p> <p>Çay və onun elementləri. Dağ və düzənlik çayları</p> <p>Çayların qida mənbələri, su rejimi. Hidroqraf</p> <p>Çayın düşməsi, meyilliliyi, çay şəbəkəsinin sıxlığı, çayın su sərfi və illik axımı. Eroziya bazisi</p> <p>Astana və şalalələr. Yer kürəsinin iri çay sistemləri</p>
<p>Göllər, onların təsnifatı və əhəmiyyəti</p> <p>Xəzər dənizi və onun əsas xüsusiyyətləri, problemləri və ekoloji vəziyyəti</p> <p>Buzlaqlar. Dağ və örtük buzlaqları. Aysberqlər</p> <p>Yeraltı sular və onların növləri</p> <p>Su anbarları, kanallar və kollektorlar</p> <p>Materiklərin daxili suları</p>
<p>Azərbaycanın çayları və gölləri, onların ərazi üzrə paylanması</p> <p>Azərbaycanın yeraltı suları, buzlaqları, su anbarları və suvarma kanalları</p>